

УДК 371.5.091.33:787.1

ББК 74.204.2:85.31

З 13

Рекомендовано до друку рішенням кафедри теорії та методики мистецької освіти, хорового співу та диригування факультету мистецтв ім. А. Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова (протокол № 9 від 21.04.2021 р.).

Рецензенти:

А.В. Козир доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу, диригування Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова

Н.В. Сулаєва доктор педагогічних наук, професор кафедри музики, декан психолого-педагогічного факультету ПНПУ імені В.Г. Короленка

Завалко К.В., Проворова Є.М.

З 13 Самовдосконалення вчителя музики: інноваційно-праксеологічний підхід / За заг. редакцією К.В. Завалко. Навчально-метод. посібник – К.:, 2021. – с.

ISBN 978-617-95013-4-0

У посібнику розглянуто актуальні питання самовдосконалення вчителя музики в контексті інноваційно-праксеологічного підходу, які дозволять забезпечити якість, результативність, ефективність та успішність музично-педагогічної діяльності. Посібник адресовано студентам вищих навчальних закладів мистецького спрямування, педагогам-музикантам та усім, хто цікавиться питаннями музичної педагогіки.

УДК 371.124:78

ББК 74.204.2:85.31

Охороняється законом про авторське право і суміжні права. Копіювання видання в будь-якій формі повністю або частково без дозволу суб'єктів авторського права заборонено. Порушення авторського права переслідується в порядку, передбачених законодавством.

ISBN 978-617-95013-4-0

© К.В. Завалко, Є.М. Проворова, 2021

ЗМІСТ

Вступ	5
Модуль 1. Модернізація музичної освіти на засадах праксеологічного підходу	9
Тема 1.1. Модернізація музично-педагогічної освіти в Україні як середовище самовдосконалення вчителя музики.....	9
Тема 1.2. Досвід та тенденції модернізації музичної освіти за кордоном	24
Тема 1.3. Праксеологія в системі педагогічного наукового знання	42
Тема 1.4. Модель праксеологічної парадигми в музичній освіті	57
Модуль 2. Інноваційна діяльність в музичній освіті	71
Тема 2.1. Особливості інноваційної діяльності в музичній освіті ..	71
Тема 2.2. Концептуальна модель інноваційної діяльності вчителя музики	84
Тема 2.3. Педагогічні інновації у музичних закладах України	106
Тема 2.4. Структура інноваційного педагогічного процесу	125
Модуль 3. Моделювання процесу самовдосконалення вчителя музики згідно праксеологічної парадигми	135
Тема 3.1. Модель самовдосконалення вчителя музики для забезпечення якості педагогічного процесу	135
Тема 3.2. Напрями самоосвіти для підвищення продуктивності та ефективності вчителя музики.....	150
Тема 3.3. Напрями саморозвитку для забезпечення результативності навчання учнів	165
Тема 3.4. Напрями самовиховання для успішної самореалізації вчителя музики.....	180
Модуль 4. Педагогічна технологія самовдосконалення вчителя музики.....	199
Тема 4.1. Структура педагогічної технології самовдосконалення	199

Тема 4.2. Етапи розробки та впровадження технології самовдосконалення	216
Тема 4.3. Інноваційні технології методичного самовдосконалення вчителів музики на засадах праксеологічного підходу	232
Тема 4.4. Інформаційні технології та дистанційні методи навчання в музичній освіті	249
Модуль 5. Результативність технології самовдосконалення вчителя музики	258
Тема 5.1. Мобільність вчителя музики як запорука успішності....	258
Тема 5.2. Новий рівень комунікативної компетентності вчителя музики	272
Тема 5.3. Інноваційний підхід в інструментальному навчанні учнів	289
Тема 5.4. Практиологічний підхід до навчання учнів вокалу	306
Додатки	320

Займатись вдосконаленням людини – найважливіша, фундаментальна задача для сучасного суспільства.

Д. К. Коен

Вступ

Провідні країни світу за останнє десятиліття перейшли до економіки знань, в основі якої лежать три фактори – інновації, комунікації та освіта. Тільки суспільство, яке має високий освітній рівень, що відповідає сучасним вимогам, здатне вирішити глобальні проблеми, які сьогодні постають перед країною та людством в цілому.

Вдосконалення професійних знань і навичок, безумовно, необхідне для вчителя (викладача), але для успішної роботи вимагається щось більше, ніж просто гарний багаж знань фахівця. Адже вчителі не можуть вчитись за учнів, а навчання учнів залежить від допомоги вчителів, проте успіх вчителя залежить від того наскільки навчаться учні¹.

У зв'язку з високою оцінкою фахівцями різних наукових галузей багатофункціонального значення музичної діяльності для формування особистості, музичне виховання дітей становить важливу складову сучасної загальнокультурної парадигми розвинених країн світу. У Японії, окремих штатах США музику включають у навчально-виховні плани як щоденний урок, починаючи з дитячого садочка. Обсяг досліджень у цій галузі музичної педагогіки вражає. Вочевидь, усе, що відбувається, має під собою серйозне підґрунтя, щоб ті, від кого залежить втілення наукових ідей у життя, не могли їх ігнорувати. Знання щодо переваг та унікальних шансів, які надає музика дитині, що розвивається, спонукають прогресивних педагогів розглядати її не лише з позицій духовності, але й прагматично вимірювати музику тією ж мірою утилітарності.

В умовах глобалізації, інформаційної цивілізації та ринкової економіки пріоритетним педагогічним завданням суспільства є втілення

¹ Коэн Д.К. Ловушки для преподавания / пер. с англ.; под ред. М. Добряковой. – М.: Изд. Дом ВШЭ, 2017. – 288 с.

у системі освіти та її структурі завдань з формування і збереження компонентів духовної культури. Учитель музики в школі є провідником музичної культури; мета його музично-педагогічної діяльності – допомогти кожному учневі розкрити вроджені якості і здібності, сприяти реалізації творчого потенціалу, залучити до ефективної музичної діяльності з перспективою зберегти музичну культуру для наступних поколінь.

В Україні новації в системі неперервної педагогічної освіти вчителів музики та образотворчого мистецтва на межі ХХІ ст. були зумовлені перманентними шкільними реформами, що активізували процес інтеграції навчальних предметів мистецького циклу та актуалізували нагальну потребу у формуванні у фахівців означених спеціальностей додаткових компетенцій.

Посібник складається з п'яти модулів, які найбільш повно висвітлюють проблему самовдосконалення вчителя музики через призму інноваційного та прaxeологічного підходів. Саме зазначені підходи на думку авторів забезпечують ефективність, результативність та якість педагогічного процесу в умовах інноваційного оновлення форм та змісту музичних занять.

У першому модулі "Модернізація музичної освіти на засадах прaxeологічного підходу" розглядається процес модернізації освіти як середовище самовдосконалення вчителя музики, зокрема подано ключові поняття музично-педагогічної освіти, розглянута специфіка мистецької педагогічної діяльності. Довід та тенденції модернізації музичної освіти за кордоном висвітлені через приклад таких країн як Фінляндія, Великобританія, Італія, Німеччина, Франція, США та інші. Прaxeологія в системі педагогічного наукового знання дозволяє усвідомити результативну, цілеспрямовану дію як основу досконалої музично-педагогічної діяльності. Модель прaxeологічної парадигми в музичній освіті є основою самовдосконалення вчителя музики, адже забезпечує не лише якість методичної дії, а й результативність музично-педагогічної діяльності в цілому.

У другому модулі "Інноваційна діяльність в музичній освіті" розглянуто особливості інноваційної діяльності, зокрема принципи, місію, ознаки інноваційності, типологію педагогічних інновацій. Також

проаналізовано концептуальну модель інноваційної діяльності вчителя, що складається з інноваційної діяльності у європейському просторі, інноваційної діяльності в освітньому просторі держави, інноваційної діяльності на рівні школи та на рівні уроку музики. Педагогічні інновації в музичних закладах України розглянуті на прикладах загальноосвітніх шкіл, дитячих музичних шкіл та вищих навчальних закладів освіти. Структура інноваційного педагогічного процесу подана через створення інновацій, розповсюдження інновацій, опанування інноваціями та освітню діяльність взагалі. Складені словесні портрети різних типів відношень вчителя музики до інновацій дозволить читачам не лише ідентифікувати себе, а й зрозуміти подальші напрямки власного самовдосконалення.

Третій модуль "Моделювання процесу самовдосконалення вчителя музики згідно праксеологічної парадигми" розглядає модель самовдосконалення вчителя музики та взаємозв'язок таких споріднених понять як самопізнання, самооцінка, самоосвіта, саморозвиток, самовиховання та самореалізація. У концептуальній моделі самовдосконалення вчителя музики враховано п'ятнадцять найбільш важливих напрямів самоосвіти, самовиховання та саморозвитку, які забезпечують якість, ефективність, результативність та успішність діяльності вчителя музики.

Четвертий модуль "Педагогічна технологія самовдосконалення вчителя музики" висвітлює структуру педагогічної технології самовдосконалення, етапи розробки та впровадження технології самовдосконалення, зокрема самопізнання та самооцінку, планування та розробку, практичну діяльність з реалізації поставлених завдань та самоконтроль і самокорекцію самовдосконалення. З метою подолання консерватизму в підходах до навчально-виховної діяльності й наявних стереотипів музично-педагогічної праці та процесу мислення основна увага в процесі самовдосконалення методичної підготовленості надається праксеологічному підходу. Інформаційні технології та дистанційні методи навчання в музичній освіті подані з урахуванням викликів сьогодення, зокрема непередбачуваності у переходах між офлайн та онлайн навчанням.

В останньому п'ятому модулі "Результативність самовдосконалення вчителя музики" приділено увагу мобільності вчителя музики як запоруки його успішності, виходу на новий рівень у комунікативній компетентності, інноваційному підходу в інструментальному навчанні та прaxeологічному підході до навчання учнів вокалу. Розгляд зазначених аспектів дозволить не лише забезпечити результативність самовдосконалення вчителя музики, а й вийти на новий рівень у власній педагогічній діяльності.

Автори намагалися узагальнити власний педагогічний досвід роботи зі студентами, вчителя музики та учнями дитячих музичних шкіл, а також наукові дослідження, які лягли в основу власних дисертацій, монографій та навчально-методичних посібників, а також багаточисельних виступів на міжнародних конференціях.

Поданий матеріал буде корисний для освоєння студентами вищих навчальних закладів освіти музично-професійного та педагогічного спрямування на заняттях з теоретичних та практичних дисциплін в курсі "Методика музичного навчання та виховання".

Автори сподіваються, що посібник з самовдосконалення вчителя музики в контексті інноваційно-праксеологічного підходу стане у нагоді вчителям музичного мистецтва, вчителям дитячих музичних шкіл та шкіл мистецтв та всім тим, хто бажає підвищувати ефективність власної педагогічної діяльності.